

כלי הנחיה בהנחיה - עקרונות לפתיחת יום/ פתיחת תהליך בהנחיה

• החשיבות של פתיחת יום ברמת התהליך הקבוצתי :

הפתיחה יוצרת את המסגרת, האווירה והנורמות שלאורן יתנהל הטיול. הפתיחה זורעת זרעים לתהליך כולו ולכן חשוב לשים לב למסרים שאנו מעבירים באופן מילולי ולא מילולי אל הקבוצה.

• מטרות הפתיחה :

מטרת על- להעביר את המשתתפים " משם לכאן" אל תוך התהליך – ליצור מסגרת בהירה בטוחה ומזמינה שבתוכה יתרחש התהליך
מטרות נוספות-

1. ליצור אווירה נעימה מזמינה ליצור סקרנות ועניין לקראת מה שיתרחש בתהליך/ בטיול/ במפגשים.
2. ליצור ברית וקרקע לשיתוף פעולה בין המשתתפים לצוות ההדרכה- בראשית התהליך מגיעים המשתתפים עם ציפיות ומטרות שאינן בהכרח אלו שהוגדרו על ידי בית הספר או המדריך, פתיחה טובה תחבר בין מטרות המשתתפים- (תלמידים- לבלות, להיות עם החברה, לנוח מהשגרה ועוד. מורים- להפחית עומס, ליצור וודאות, להבין בדיוק מה נעשה וכיצד זה משרת את המטרות שלי... לעומת זאת, המטרות של המסגרת- ללמוד, לדון בנושאים שונים, לחזק את הזיקה לארץ, לעבור תהליך משמעותי וכו...)
3. להקנות מידע רב ככל האפשר על התהליך- למזער חששות, לתת מקסימום בעלות ושייכות למשתתפים על ניהול התהליך.
4. להבהיר מטרות וציפיות ריאליות לתהליך- ככל שתהיה בהירות גדולה יותר בשלב מוקדם כך נחסוך התמודדות עם כעסים אכזבות התנגדויות, סיכונים וכו...
5. להגדיר ולהסכים על נורמות התנהגות מצופות וכללי התנהגות בתהליך.
6. להציג את נושא ההנחיה/ הדרכה בדרך חווייתית שתאפשר חיבור רגשי של המשתתפים לנושא.
7. להזמין להשתתפות פעילה וללקיחת אחריות על ההנאה והצלחת התהליך.

• קצת על פתיחה והתחלות :

בראשית כל תהליך נמצא המשתתף ברמת אי וודאות וחוסר בטחון גבוהים, המשתתפים באים עם מטרות משלהם, לא תמיד תואמות את מטרות בית הספר או המדריך. הם יוצאים מהשטח המוכר והבטוח שלהם, ותלויים במדריך שעומד להוביל אותם בתא שטח חדש, בתנאים שלרוב אינם מורגלים בהם- מאמץ פיזי, לעיתים סיכון, מצופה מהם לנהוג האופן שונה מהרגיל. מערך הכוחות החברתי הרגיל בכתה/ בקבוצה גם הוא עומד בסימן שאלה, לעיתים יקרה שאלו הרגילים להיות מובילים עלולים להתגלות כמתקשים בהליכה, "חננות" יכולים להתגלות כבעלי תושיית שטח מופלאה או כבעלי רעיונות ייחודיים בדיונים. כל שינוי מעורר חשש ועלינו כמובילי התהליך לקחת בחשבון את כל אלו.

בטיול/ בשטח- גם המורה יוצא מהעמדה הרגילה ודבר זה עלול גם כן ליצור מתח עבורו, הרבה מורים חוששים מהעמדה החדשה של "מלווה" ואולי אף מאיך יעמדו הם עצמם בתנאי השטח, לעיתים הם חשים שעל תלמידיהם "לייצג את ביה"ס בכבוד".

בשלבי התהליך/ הטיול הראשונים הקבוצה זקוקה לנו – כנותני המסגרת והביטחון. כך על אף שלכאורה מגיעים המשתתפים לטיול/ לתהליך בתוך קבוצת מוכרת וידועה- עצם השינוי במקום בהקשר ובפעילות ייצור שינויים בקבוצה ולמעשה אנחנו יכולים לחשוב על כך שחלק ממטרותינו הינן ליצור קבוצה שהנורמות שלה יסייע בצורה המיטבית להתנהלות הטיול.

• **במעגל השיח הראשון נקפיד מאוד על נורמות שיח-**

תפקידנו ללמד את הקבוצה מהם הכללים ואיך מקיימים דיון/שיח - ולשמור עליהם.
(ככל שנקפיד יותר על כללי הדיון בדיונים הראשונים כך הקבוצה תשמור על הנורמות בעצמה בהמשך).
דוגמא: בואו נשב, במעגל. זה הזמן שלכם לדבר על נושאים ושאלות שקשורים אלינו ועולים מתוך הטיול, אני יותר אכוון ואוביל ופחות אדבר ואדריך.
כדי שהדיון יהיה טוב – אני מזמין כמה שיותר קולות ודיעות שתשמענה,
כדי שנוכל לדבר פה בפתיחות ובכנות - כלל חשוב הוא " בליצ " - בלי ציניות--את הציניות נשאיר לזמנים אחרים.
נדבר מתוך הקשבה אחד לשני, נסו לדבר ב "אני" ולא בשם "כולם " .

• **יחידת פתיחה נושאת-**

1. לרוב תיעשה כמעגל שיח- בו יש שיתוף יותר מאשר דיון בדילמה או קונפליקט.
2. היחידה עוסקת בנושא הטיול/ התהליך ומקשרת אותו באופן רגשי לחיי המשתתפים- המסר – הטיול/ התהליך עוסק בנו ולא בנושא חיצוני ולא רלוונטי .
3. ביחידת הפתיחה (והסיכום) חשוב שיהיה ביטוי לכל אחד מהמשתתפים – בדיונים אחרים זה פחות קריטי אך זה והזמן שלנו לשמוע ולתת מקום לכולם. לא נכריח אנשים לדבר אבל כן נזמין אותם לומר ולו מילה אחת.
4. על הפעילות להיות ממוקדת, מהנה ומעניינת – יוצרת סקרנות ועניין לקראת המשך הטיול/ התהליך .

• לסיכום- מה צריכה לכלול יחידת פתיחה?

המסר לקבוצה	המתודה / הדרך	המרכיב בפתיחה
אנחנו כאן ליהנות ולעבור תהליך משמעותי, אכפת לי וחשבתי עליכם מראש, אני שמח להיות אתכם.	להביא כיבוד, הפתעה לכל משתתף, שיר, משחק כייפי, להתעניין בשלומם.	פתיחה נעימה כייפית, מדריך מחייך שמח סקרן אל הקבוצה
	אנחנו ביחד למשך --- זמן, כעת אנחנו ביחידת הפתיחה, נשב כאן בערך עד שעה - - - במהלך היחידה הזו נדבר בדיוק על הלז הצפוי לשאר הטיול ..	מתן מידע ראשוני
אני כאן – אחראי, אכפתי, אדאג לכם, אתם יכולים לסמוך עלי מדריך אכפתי ומכבד כלפי הקבוצה שמסדר אהבה ואכפתיות כלפי השטח - מגדיל את סיכויי הקבוצה להתחבר ולאהוב את השטח ונושא הטיול/ התהליך.	לבחור מה מתאים. בדרך קלילה- שתדגיש את העניין והציפייה שלי לטיול/ לתהליך, את האהבה שלי למקום/ למה שאני עושה	המדריך מציג את עצמו
אתם חשובים, השמות שלכם חשובים- <u>הטיול/ התהליך הוא שלכם</u> - שלנו ביחד. ולא רק אני המדריך חשוב כאן. אם מכינים מדבקות מראש- המסר הוא- השקעתי בכם אתם חשובים לי.	מדבקות עם שמות- כל אחד יכין לעצמו, או להכין להם מראש	היכרות אשית
<u>מסרים:</u> אני מכבד אתכם המטרות שלכם חשובות, הבקשות שלכם, אתם חשובים!!! אנסה להתאים ככל האפשר את הטיול/ התהליך לרצונות ולצרכים שלכם. חשוב מאוד לעשות תיאום ציפיות אך אם זה נעשה כבר בכתה כעת זה זמן לחזור עליו בפשטות ובקלות ולשאול אם יש דברים שלא אמרנו בכתה וחשוב לכם לבקש או להגיד כעת	הזדמנות לקבוצה לשאול שאלות ולבקש בקשות לגבי הטיול/ התהליך ... שיתוף על ידי חברי הקבוצה שיתוף המדריך בציפיות שלו מהקבוצה שיתוף המורה בציפיות שלה – ומסר הבהרה אילו ציפיות ריאליות ואילו אינן ריאליות – מה נעשה בטיול/ במפגש ומה לא נעשה.	בירור ותיאום ציפיות
מטרה- מתן מידע בהיר פשוט ברור קביעת כללים כדי שאח"כ יהיה פשוט לשמור עליהם <u>כללים ברורים</u> – יוצרים מסגרת שנותנת בטחון	<u>הגדרת מטרות הטיול/ התהליך</u> <u>אופן התנהלות הטיול/ התהליך</u> (חלק מהזמן נלך חלק מהזמן אני אדריך ואספר לכם, חלק מהזמן נשב ונדבר בדיונים, חלק מזמן נשחק (ביחד...))	<u>חזרה</u> – 1. מתן מידע מקסימלי על התהליך והתנהלותו 2. <u>גיבוש הסכמה</u> על אופני התנהלות התהליך

	<p><u>מה התפקיד של המדריך</u> <u>מה התפקיד של המשתתפים</u> <u>כללים וכללי בטיחות</u> כשהולכים המדריך מקדימה, יש מאסף, הליכה על השבילים בלבד פלאפונים רק בלילה, בזמן פעילות כולם משתתפים, ... יש לנו שקית אשפה שתלך איתנו בואו נשמור את המקום <u>כוונות – לא ניתנות להיאכף כמו כללים אבל יוצרות את המסגרת לטיול/ לתהליך- למשל:</u> אני אדריך רוב הזמן אבל אם למישהו יש סיפור משחק וכו שבא לכם- אז תגידו, תשאלו שאלות ואני מקווה שנדע לענות, תנו פידבק, תבקשו אם אתם צריכים משהו, מזמין אתכם להיות בראש פתוח, לשתף פעולה גם אם לא תמיד הכל נראה לכם ... להיות כמה שיותר אחראים על הכיף שלכם מתוך שמירה על הכללים, זה הטיול של כולנו וכו... <u>פתיחה לפני דיון-</u> כעת אנחנו יושבים לדיון, זה הזמן שלכם לדבר אחד עם השני, התפקיד שלי יהיה לכוון להנחות לשאול מדי פעם שאלה, להציג את הנושא, וכו...</p>	<p>3. הזמנת ורתימת הקבוצה לשיתוף פעולה</p>
<p>יוצרת היכרות עם חברי הקבוצה סביב תוכן הטיול/ המפגש. לגרות, לעניין לסקרן לקראת המשך הטיול ולהעביר מסר- נושא הטיול/ המפגש רלוונטי וקשור לחיים שלכם. הולך להיות כאן מעניין ..</p>	<p><u>פעילות – משחק וכו ובעקבותיה מעגל שיתוף שמחבר אל נושא הטיול/ התהליך באופן חווייתי</u> למשל: נושא "האחריות" משחק "כדור 21". לאיזו אחריות נדרשתם במשחק? מה הרווחתם מזה שלקחתם אחריות להצלחה במשימה? כלפי החברים שלכם?</p>	<p><u>יחידת פתיחה נושאית –</u> הצגת הנושא באופן חווייתי וחיבור רגשי של המשתתפים לנושא המפגש ולמקום</p>